

Arvamuse avaldamine energiamajanduse arengukava aastani 2035 eelnõu kohta

Lugupeetud Jaanus Uiga!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Kliimaministeriumit võimaluse eest avaldada arvamust energiamajanduse arengukava aastani 2035 eelnõu (edaspidi: ENMAK 2035) kohta. ENMAK 2035 eesmärk ja tegevused on peamiselt seotud elektrienergia tootmisega, kuid tarbijate ootusi konkurentsivõimelise elektrienergia lõpphinna osas ja nõutava varustuskindluse tagamisel on käsitletud üsna üldsõnaliselt. Seega Kaubanduskoja hinnangul vajab ENMAK 2035 olulist täiendamist. Järgnevalt esitame oma põhjalikumad kommentaarid ja ettepanekud ENMAK 2035 kohta.

1. ENMAK 2035 üldeesmärk

Üldeesmärk on ENMAK 2035-s (lk 5) sõnastatud järgmiselt: „*Eestis on kindel ja kliimapoliitika eesmärkidega kooskõlas energiamajandus.*“

Üldeesmärgist on puudu viide sellele, et Eesti energiamajandus suurendab Eesti majanduse konkurentsivõimet. Kaubanduskoja hinnangul peab ENMAK 2035 suunama suurema fookuse just ettevõtete konkurentsivõimele.

Lisaks juhime tähelepanu sellele, et kuigi üldeesmärk käib energiamajanduse kohta, siis ENMAK 2035 käsitleb peamiselt elektritootmist ning vähesel määral kütet ja jahutust ning gaasi.

Kaubanduskoja ettepanek:

Lisada ENMAK 2035 üldeesmärki viide, et see peab soodustama majanduse konkurentsivõimet. Näiteks võiks üldeesmärgi sõnastada järgmiselt: „*Energiamajandus on kestlik, tagades Eesti ettevõtete toodete ja teenuste konkurentsivõime, ning on kooskõlas kliimapoliitika eesmärkidega.*“

2. Ettevõtete konkurentsivõime

ENMAK 2035-s (lk 15) on kirjas, et Eesti energeetiline sõltumatus ja selle pikaajaline kindlustamine on riigi elanike majandusliku heaolu, riigis tegutsevate ettevõtete konkurentsivõime ja Eesti energiajulgeoleku peamine alustala.

Selle väitega saab nõustuda, kuid üksnes osaliselt. Rõhutame, et riigis tegutsevate ettevõtete konkurentsivõime ja ka elanike majandusliku heaolu tagamiseks ei piisa

ESTONIAN CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY / ЭСТОНСКАЯ ТОРГОВО - ПРОМЫШЛЕННАЯ ПАЛАТА
TOOM-KOOLI 17, 10130 TALLINN / REG NO 80004733 / TEL: +372 604 0060 / KODA@KODA.EE / WWW.KODA.EE / WWW.ENTERPRISE-EUROPE.EE

üksnes energeetilisest sõltumatuses ja pikaajalisest kindlustundest, vaid olulisel kohal on ka energia lõpphind. Kui energia lõpphind on kallim kui ELi või meie lähiregiooni (Soome, Rootsi, Läti, Leedu, Poola) keskmine, siis ei taga see kuidagi ettevõtete konkurentsivõimet.

Üldise kommentaarina toome ka välja, et meile valmistab muret, et ENMAK 2035 ei ole väga palju tähelepanu pööranud konkurentsivõimelisele elektrienergia hinnale. Samas on see võtmetähtsusega, kui soovime, et aastaks 2035 lisandub Eestisse suurtarbijaid ja Eesti elektrienergia tarbimise maht kahekordistub.

Kaubanduskoja ettepanek:

- **Palume ENMAK 2035 sõnastust muuta selliselt, et ettevõtete konkurentsivõime ja elanike majandusliku heaolu tagamiseks peab ka energia lõpphind olema taskukohane võrreldes meie lähiregiooniga.**
- **Soovitame rohkem tähelepanu pöörata sellele, et ENMAK 2035 tagaks konkurentsivõimelise elektrienergia hinna võrreldes meie lähiregiooniga. Selleks tuleb võrrelda Baltimaade, Poola ja Põhjamaade tööstustarbijate/suurtarbijate energiasisendite hindasid ja rakendatavaid makse/tasusid. Selline analüüs annab vastuse, kui konkurentsivõimeline on täna elektrienergia lõpphind Eesti tööstustarbijale/suurtarbijale ning millised on erinevad võimalused elektrienergia lõpphinna konkurentsivõimelisemaks muutmiseks.**

3. Konkurentsivõimeline elektrienergia hind

ENMAK 2035-s (lk 24) on kirjas, et 2023. aasta elektri hind oli keskmiselt 91 EUR/MWh, prognoositud tuleviku hind aastaks 2030 on 66 EUR/MWh, kuid ENMAK 2035 tegevuste tulemusel täiendavate välisühendustega ja salvestusega meretuuleparkide lisandumisel saab hind olema prognooside kohaselt aastaks 2035 49 EUR/MWh. ENMAK 2035 viitab ka memole 2030 elektri hinnast ja taastuvenergia tasu muudatustest, mille ühe stsenaariumi kohaselt on elektrienergia lõpphind koos maksude ja tasudega aastal 2035 154 EUR/MWh võrreldes 179 EUR/MWh 2023. aastal.

Kuigi ENMAK 2035 viitab memole, siis jääb meile ikkagi ebaselgeks, kuidas on ministeerium jõudnud sellise arvutuskäiguni ning millistest eeldustest on lähtunud. Elektrienergia hinna prognoosi eelduste kirjeldus ja arvutuskäik peavad olema ühiskonna jaoks väga lihtsasti jälgitavad ja arusaadavad, kuid praegu ei ole see nii. Näiteks jääb ebaselgeks, kas ja kuidas mõjutab elektrienergia lõpphinda see, kui elektrienergia suurtarbijaid ei lisandu aastaks 2035 prognoositud mahu. Kas sellisel juhul suureneb märgatavalt taastuvenergiatasu tarbijate jaoks võrreldes praeguse prognoosiga? Ebaselge on ka see, kas ja kuidas on prognoosi koostamisel arvesse võetud arenguid, mis toimuvad meie lähiriikide elektriturul. Puudub igasugune info ka selle kohta, milline on prognoosi kohaselt elektrienergia lõpphind aastaks 2035 meie lähiregioonis. Samuti on ebaselge, kas ja milliseid teisi stsenaariume on ministeerium läbi arvanud ja mis on nende tulemus. Näiteks soovime teada, milline saab olema elektrienergia lõpphind, kui plaanitavad meretuulepargid asendada täies ulatuses maismaatuuleparkidega.

Lisaks ei ole ENMAK 2035-s väga põhjalikult kajastatud makse ja erinevaid tasusid, mille muutmine aitaks elektrienergia lõpphinda muuta konkurentsivõimeliseks. Näiteks on Kaubanduskoda teinud varasemalt ettepaneku vabastada tööstustarbijad või suurtarbijad taastuvenergiatasu maksmisest ning hüvitada see summa taastuvenergiatootjatele riigieelarve kaudu. Alternatiivina tasub kaaluda ka taastuvenergiatasule lae kehtestamist, mis mõnevõrra vähendaks elektrienergia lõpphinda suurtarbijate jaoks. Lisaks on võimalik teha võrgutasu osas erisusi tööstustarbijate/suurtarbijate jaoks.

Kaubanduskoja küsimused ja ettepanekud:

- **Palume ENMAK 2035-s lihtsalt ja arusaadavalt välja tuua arvutuskäik ja eeldused, millest lähtuvalt on prognoositud, et 2035. aasta elektrienergia lõpphind on 154 EUR/MWh. Samasugune lihtne ja arusaadav ülevaade tuleb teha ka alternatiivsete stsenaariumite kohta. Näiteks võiks analüüsida alternatiivi, kus meretuul on asendatud maismaatuulega.**
- **Tuua välja, millise tarbimismahu juures on pakutud hinnaprognosis tehtud. Lisaks tuleb arvutada elektrienergia lõpphind erinevate tarbimismahude juures.**
- **Kas ja kuidas on prognooside tegemisel arvesse võetud meie lähiregiooni elektrituru arenguid? Milline saab olema elektrienergia lõpphind meie lähiregioonides aastaks 2035?**
- **Teeme ettepaneku lisada ENMAK 2035 ka erinevaid maksude ja tasudega seotud teemasid, mis aitaksid muuta elektrienergia lõpphinna tarbijatele või teatud tarbijagrupidel konkurentsivõimelisemaks.**

4. Taskukohase hinna mõõdik

Kuna ENMAK 2035 üheks alaeesmärgiks on taskukohase hinna tagamine, siis peab üks üldmõõdik käima konkreetselt ka elektrienergia hinna (koos erinevate tasude ja maksudega) kohta. Hetkel puudub hinna osas üldmõõdik. Taskukohase hinna alaeesmärgi mõõdikuna kasutatakse ENMAK 2035-s (lk 21) elektri aasta keskmist lõpptarbija hinda, mis peab jääma alla Euroopa Liidu keskmise.

Selline mõõdik ei vasta aga ettevõtete ootusele. Esiteks juhime tähelepanu, et viidatud mõõdik kajastab üksnes kodumajapidamiste elektrienergia hinda, kuid tööstustarbijate osas puudub mõõdik. Teiseks viib joonealune viide nr 59 Eurostati lehele, kus on andmed elektrienergia kohta ilma maksude ja tasudeta, kuid mõõdik peab kindlasti kajastama hinda koos maksude ja tasudega. Kolmandaks on praegune mõõdik väheambitsioonikas. Näiteks tänane elektrienergia lõpphind koos maksude ja tasudega ei ole elektroiintensiivsete tööstusettevõtete jaoks eksporditurgudel konkurentsivõimeline. Seega tänase elektrienergia taseme hoidmisest ei piisa, et siia meelitada elektroiintensiivseid tööstustarbijaid.

Mõistlik on kehtestada eraldi mõõdik kodumajapidamiste ning tööstustarbijate või vähemalt suurtarbijate jaoks. Eraldi mõõdik tööstustarbija/suurtarbija elektrienergia hinna jaoks on hädavajalik, sest ENMAK 2035 näeb ette elektritarbimise kasvu praeguselt 8 TWh-lt kuni 18 TWh-ni. Kui elektrienergia hind ei ole Eestis konkurentsivõimeline, siis ei lisandu Eestis ilmselt ka elektrienergia suurtarbijaid ning

seetõttu võib tekkida küsimus, kas ja kui palju on Eestil mõistlik toetada meretuuleparkide rajamist. Seetõttu on äärmiselt oluline jälgida, kui konkurentsivõimeline on elektrienergia hind koos maksude ja tasudega tööstusettevõtete jaoks võrreldes teiste ELi liikmesriikidega. Selline mõõdik pakuks suuremat kindlust ka investoritele.

Lisaks on mõistlik taskukohase hinna alaeesmärki täiendada selliselt, et hind peab olema ka konkurentsivõimeline. See on äärmiselt oluline tööstustarbija/suurtarbija jaoks. Hetkel on kogu ENMAK 2035-s elektrienergia hinna konkurentsivõimelisusele väga vähe tähelepanu pööratud.

Kaubanduskoja ettepanekud:

- **Lisada ENMAK 2035 üldmõõdikuna või vähemalt alaeesmärgi mõõdikuna elektrienergia (koos maksude ja tasudega) mõõdik ka tööstusettevõtete või suurtarbijate elektrihinna jaoks.**
- **Palume kehtestada ambitsioonikam mõõdik taskukohase hinna jaoks. Näiteks võiks mõõdik olla seotud meie lähiregiooni elektrienergia hinnaga või Eesti elektri hind on teatud protsendi ulatuses soodsam kui ELi keskmine näitaja.**
- **Täiendada alaeesmärki „taskukohase hinna tagamine“ ka sõnaga „konkurentsivõime“ ehk siis alaeesmärk peaks olema taskukohane ja konkurentsivõimeline hind.**

5. Maismaatuuleparkide ja meretuuleparkide rajamise toetamine

ENMAK 2035-s (lk 6) on kirjas, et aastaks 2035 on Eestis hinnanguliselt 3000 MW maismaatuuleparke (519 MW 2024), 1000 MW meretuuleparke (0 MW 2024) ning 1600 MW päikeseelektrijaamu (812 MW 2024) kogutoodanguga 16,4 TWh elektritarbimise 11,3-18,5 TWh vastu erinevates prognoosides. Uute tootmisvõimsuste rajamise hoogustamiseks korraldatakse perioodil 2025-2027 4 TWh/a mahus maismaatuule vähempakkumisi ning toetusala mahuga kuni 2 TWh meretuule vähempakkumine eesmärgiga saada turule 4 TWh ulatuses meretuuleparkides toodetud energiat. Päikeseparkide rajamiseks eraldi toetusmeetmeid ei kavandata, v.a. hoonete renoveerimisega koos tehtavatele investeeringutele.

Kaubanduskoja hinnangul tuleks suund võtta sellele, et taastuvenergia tootmisele ei maksta edaspidi toetusi või see väheneks aastate jooksul. Toetuste maksmine vähendab ausat konkurentsi ning motivatsiooni rajada taastuvenergia tootmisüksusi ilma toetuseta.

Kaubanduskoja küsimused ja ettepanek:

- **Miks ei ole plaanitud tuuleparkide toetusmeede tehnoloogianeutraalne, vaid eristatakse maismaa- ja meretuuleparke? ENMAK 2035-s ei ole selle kohta põhjendusi.**
- **Kas ja kui palju toetatakse meie lähiregioonis, näiteks Soomes, Rootsis, Lätis, Leedus uute tuuleparkide rajamist? Kas ja kui palju rajatakse nendes riikides tuuleparke ilma toetuseta? Kui rajatakse ka toetuseta, siis miks ei eelista Eesti turupõhist lähenemist toetusepõhisele lähenemisele?**

- **Lisada ENMAK 2035 põhimõte, et elektritootmisvõimsuste rajamise toetamisel lähtutakse tehnoloogianeutraalsusest ja tagatakse investorite võrdne kohtlemine.**

6. Lisanduvad suurtarbijad

ENMAK 2035-s (lk 23) on kirjas, et aastaks 2035 elektri tarbimine kasvab, elektritarbimine võib järsult kasvada suurtarbijate lisandumisel uue puhta energiaga tööstuse tekkel. Lisaks on tekstis (lk 19) välja toodud, et taastuvenergia vähempakkumise 4+2 TWh korraldamisel arvestatakse suurema elektritarbimise vajadusega kuni 18,5 TWh aastal 2035. ENMAK 2035-s (lk 15) on ka kirjas, et Eesti energiamajanduse investeeringud on tasakaalus majanduse arenguga ning uued investeeringud tehakse koostöös lisanduvate suurtarbijatega.

Kaubanduskojale tundub selline lähenemine igati mõistlik, et kui riik pakub toetust tuuleparkide rajamiseks, siis peavad investeeringud nii elektrivõrku kui ka elektrienergia tootmiseks olema tasakaalus majanduse arenguga ning investeeringuid tuleb teha koostöös suurtarbijatega. See aitab tagada, et toetustega tehtavad investeeringud või ka võrguettevõtjate poolt tehtavad investeeringud ei muutu ühiskonna jaoks ebamõistlikult kulukaks. Samas ülejäänud ENMAK 2035-s ei ole sellele põhimõttele viidatud.

Kaubanduskoja küsimused ja ettepanek:

- **Palume ENMAK 2035-s täpsemalt selgitada, kuidas tagatakse, et Eesti energiamajanduse investeeringud on tasakaalus majanduse arenguga ning uued investeeringud tehakse koostöös lisanduvate suurtarbijatega. Kas ja kuidas võetakse seda arvesse taastuvenergia vähempakkumiste korraldamisel?**
- **Taastuvenergia vähempakkumise tingimused peaksid olema sellised, et toetust makstakse toodangule, mida tarbitakse tunnipõhiselt vaid Eestis.**

7. Elektrienergia tootmise ja tarbimise prognoos aastani 2050

ENMAK 2035 joonisel 3.2 (lk 23) on elektrienergia tootmise ja tarbimise prognoos aastani 2050. Joonise kohaselt suureneb tootmine 2023. aasta 8 TWh-lt 2035. aastaks 18,4 TWh-ni ja 2050. aastaks 31,4 TWh-ni. Samalt jooniselt on näha, et Elering prognoosib elektrienergia tarbimise kasvu, kuid see jääb tulevikus oluliselt alla prognoositavale tootmismahule.

Kaubanduskojale jääb ebaselgeks, miks on ENMAK 2035 koostamisel võetud aluseks stsenaarium, mille kohaselt suureneb tootmine 2035. aastaks 18,4 TWh-ni. See eeldab suurtarbijate lisandumist, kuid kui elektrienergiahind ei ole konkurentsivõimeline, siis ei ole mõistlik eeldada, et Eestisse lisanduks sellises koguses suurtarbijaid, mille tulemusena kasvab Eesti elektritarbimine võrreldes tänasega ca kaks korda. Seega me ei pea sellist stsenaariumit hetkel väga tõenäoliseks, kui just ENMAK 2035 ei lisandu täiendavaid tegevusi, mis aitavad tagada konkurentsivõimelist elektrienergia lõpphinda.

Kaubanduskoja seisukoht:

ENMAK 2035 tegevustes tuleb elektrisüsteemi tasakaalu tagamiseks tehtavatest kulutustest katta vaid Eesti tarbimismahtu tagav osa.

8. Investeeringute maht

ENMAK 2035-s (lk 8) on kirjas, et energiamajanduse arengukavas aastani 2035 kirjeldatud tegevused Eesti energiasüsteemi moderniseerimiseks ning tulevikukindlamaks muutmiseks tähendavad hinnanguliselt 14,1 mlrd euro eest investeeringuid ning nende initsieerimiseks on hinnanguliselt vajalik toetusi 2,65 mlrd euro ulatuses.

Kaubanduskoja jaoks on küsitav, kas plaanitud mahus toetused on ikkagi hädavajalikud. Juhime tähelepanu sellele, et suuremad toetused muudavad elektrienergia lõpphinna tarbijate, sh suurtarbijate jaoks kallimaks ning kui lõpphind ei ole konkurentsivõimeline, siis ei pruugi Eestisse tulla loodetud mahus suurtarbijaid.

Kuna ENMAK 2035-s sisaldub ka energiamajanduse visioon aastani 2050 ning ENMAK 2035 kehtivuse ajal võetakse vastu otsuseid, mille mõju on pikaajalisem, siis teeme ettepaneku tuua ENMAK 2035-s välja kõik vajalikud investeeringud ja toetused aastani 2050 või vähemalt need investeeringud, mis on ENMAK 2035 koostamise ajaks ligikaudselt teada. Näiteks jätkuvad ka pärast 2035. aastat ilmselt nii maismaa- kui ka meretuuleparkide toetuste maksmine, mille suurus võiks ENMAK 2035-s (lk 37) sisalduva tabeli 9.2. alusel olla ca 160 mln eurot aastas.

Kaubanduskoja ettepanek:

Kajastada ENMAK 2035-s investeeringuid aastani 2050 või vähemalt tuua välja ENMAK 2035-s kirjeldatud tegevuste investeeringute maht pärast 2035. aastat.

9. Põlevkivienergeetika

ENMAK 2035-s (lk 14) on toodud välja, et aastaks 2040 väljub Eesti põlevkivienergeetikast, sh põlevkivi otsepõletusest elektrienergia tootmises aastaks 2035 ning põlevkivi kasutusest kütuse või energiakandjate tootmiseks aastaks 2040. Samas on ENMAK 2035 -s (lk 15) kirjas, et 2040 peab elektri- ja (kaugkütte)soojuse tootmine ning energiavõrkude käitamine olema CO2 neutraalne.

Kaubanduskojale on ebaselge, miks ei arvestata alates 2040. aastast põlevkivienergeetikaga, kui näiteks läbi CO2 kinni püüdmise tehnoloogia muutub põlevkivienergeetika CO2 neutraalseks ja see on konkurentsivõimelise hinnaga. Kui ENMAK 2035 eesmärk on keskkonnasäästlikkuse tagamine ja seda soovitakse teha tehnoloogianeutraalselt, siis ei tohiks automaatselt välistada põlevkivienergeetikat. Nõustume, et põlevkivienergeetika konkurentsivõime on juba täna madal ja see ei muutu aastate jooksul, aga sellest hoolimata võiks ENMAK 2035 lähtuda tehnoloogianeutraalsuse põhimõttest.

Kaubanduskoja küsimus ja ettepanek:

- **Palume selgitust, miks ei ole ENMAK 2035 tehnoloogianeutraalne ja välistab põlevkivienergeetika kasutamise isegi juhul, kui see muutuks CO2 neutraalseks ja oleks konkurentsivõimelise hinnaga.**

- **ENMAK 2035-s tuleb lähtuda sellest, et elektritootmine muutub CO2 vabaks, kuid tehnoloogilist lahendust ei peaks ette kirjutama.**

10. Kavandatavad tegevused gaasivarustuses

ENMAK 2035 (lk 25-28) sisaldab kavandatud tegevusi gaasivarustuses. Oleme saanud ettevõtetelt tagasisidet, et ENMAK 2035-s on kajastamata jäänud potentsiaal asendada fossiilse päritoluga maagaas tööstuses kohapeal biomassi jäätmetest toodetava energiaga.

Kaubanduskoja ettepanekud:

Palume kaaluda ettepanekut lisada gaasivarustuse alla minevate tegevuste alla ka võimalus asendada fossiilse päritoluga maagaas tööstuses kohapeal biomassi jäätmetest toodetava energiaga. Lisaks teeme ettepanekud koostada biogaasi tooraine ressursi analüüs.

11. Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu

ENMAK 2035 viitab korduvalt kliimakindla majanduse seaduse eelnõule. Näiteks ENMAK 2035-s (lk 13-14) on kirjas, et kliimakindla majanduse seaduse eelnõu (seisuga 5.08.2024) kohaselt peab aastaks 2040 jõudma CO2 neutraalse elektri- ja kaugküttesoojuse tootmise ning energiavõrkude (s.t gaasi- ja elektrivõrkude) käitamiseni, 2050 vaates kliimanutraalse energiatootmiseni.

Praeguseks hetkeks ei ole kliimakindla majanduse seaduse eelnõu Riigikogu poolt vastu võetud ega Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud. Seega pole üldse teada, kas ja millisel kujul võetakse kliimakindla majanduse seaduse eelnõu vastu. Sellises ebakindlas olukorras ei ole mõistlik viidata kliimakindla majanduse seaduse eelnõule. Viitamine oleks põhjendatud näiteks olukorras, kus kliimakindla majanduse seadus oleks Riigikogus vastu võetud.

Kaubanduskoja ettepanek:

Palume ENMAK 2035-st kustutada kliimakindla majanduse seaduse eelnõule viitav tekst.

Loodame, et peate võimalikuks Kaubanduskoja kommentaare ja ettepanekuid arvesse võtta.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mait Palts

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektor

EESTI
KAUBANDUS-
TÖÖSTUSKODA

Marko Udras

marko.udras@koda.ee 6040070